

Szervezési kérdések

Gyógyszerészet 19. 98—100. 1975.

Szakgyógyszerészképzés Magyarországon*

DR. ZALAI KÁROLY

Prágában 1973 szeptemberében rendezett gyógyszerészeti szervezési kongresszuson elhangzott előadás alapján a közlemény ismerteti a szakgyógyszerészképzés jogi szabályozását és jelenlegi helyzetét Magyarországon. A szerző megállapítja, hogy a szakgyógyszerészképzés bevezetése olyan fontosságú századunkban, mint a gyógyszerészdoktori fokozat bevezetése volt a XIX. században.

*

A gyógyszerésztudományok fejlődése, továbbá a gyógyszeres terápia, a megelőzés és a differenciáldiagnosztika gyakorlatának jelentős előrehaladása, módszereinek differenciálódása támasztotta az igényt speciálisan szakképzett személyek munkába állítására szakorvosok és szakgyógyszerészek foglalkoztatására. A gyógyszerészet szakosodása világviszonylatban megkezdődött és kialakulóban levő folyamat. A teljességre való törekvés nélkül az alábbiakban felsorolok néhány országot, ahol a szakosodás már jogszabályilag szabályozott vagy a képzés vonatkozásában rendezett: Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Franciaország, Románia, Svédország, USA.

A magyar gyógyszerészet fejlődésében — amelynek közel 800 éves múltja van — a képzés vonatkozásában három mérföldkövet találunk. Ezek közel 100 éves periódusokat határolnak el, amelyek nagy jelentőségűek a gyógyszerészeti tudományok és gyakorlat fejlődése szempontjából. A következő időpontokról van szó:

1769 a gyógyszerészek egyetemi képzésének bevezetése a nagyszombati egyetem orvosi karán;

1851 a gyógyszerészdoktor-képzés bevezetése a pesti egyetemen;

1972 a szakgyógyszerészképzés megvalósítása.

A gyógyszerészdoktor-képzés bevezetésével kapcsolatban utalnom kell arra, hogy már ez is magán hordta a szakosodás jegyeit. A doktori fokozat eléréséhez szükséges disszertációt először csak kizárólag a kémia tárgykörében lehetett elkészíteni. Csak később szaporodott a tárgyak száma a botanikával, a farmakognóziával, a közegészségtannal, majd a gyógyszerészeti technológiával, végül az élet-tannal, mikrobiológiával és a gyógyszerügyi szervezéssel. A felavatott gyógyszerészdoktorok a fő tárgyuk területén szakemberekké váltak.

Századunk közepén különösen a tudományok differenciálódása és az állami gyógyszerellátás megvalósításának következtében a gyógyszerészet szakosodására való törekvés egyre szélesebb alapot kapott és határozottabbá vált. Kialakultak az

egészségügy különböző új szervei, a gyógyszertári központok, melyek egyre több szakembert igényeltek a szervezési és vezetési munkához. Hasonló szakemberekre volt és van szükség a 40—50 személyt foglalkoztató nagy gyógyszertárakban is. A gyógyszervizsgáló laboratóriumok felállításával megvalósult a területi gyógyszer-ellenőrzés minden megyében, ami analitikus gyógyszerészek alkalmazását tette szükségessé. Ugyanígy megvalósult a megyékben a galenusi laboratóriumok felállítása, ahol technológus szakgyógyszerészek beállítása volt szükséges. Ugyancsak kiépült a gyógyszerismerető és toxikológus gyógyszerészek hálózata, amely nagyobb számú, farmakológiában, ill. toxikológiában jól képzett gyógyszerészek munkába állítását igényelte. Jelentős mértékben fejlődött a gyógyszeripar is, amely a már említett szakemberek kivül jól kiképzett gyógyszerészeket igényelt a gyógyszerkutatás, a növénykémia, üzemi gyógyszer-technológia stb. feladatainak ellátásához.

A folyamatosan növekvő igényekre való tekintettel az egészségügyi miniszter jogszabályilag szabályozta a szakgyógyszerész-képzést. A vonatkozó rendelkezést az alábbiakban foglalom össze:

A gyógyszerészek szakosítására hazánkban nem az egyetemi képzés keretében, hanem csak az egyetem elvégzése után, a gyógyszerészeti oklevél birtokában kerülhet sor. A szakgyógyszerészi képesítés megszerzésének feltételei:

a) az adott szakterületen előírt időtartamú (3—5 év) gyakorlat;

b) továbbképzésen való részvétel;

c) szakgyógyszerészi vizsga letétele az Országos Szakgyógyszerész-képesítő Vizgabizottság előtt, melynek tagjai nagyrészt egyetemi tanárok, részben gyakorló szakemberek. A képzés a szakorvosképzés régen bevált alapelveire és módszereire épül.

Szakgyógyszerészi képesítést az alábbi szakágakból lehet szerezni:

1. Gyógyszer-technológia.
2. Gyógyszer-ellenőrzés.
3. Gyógyszerhatástan-toxicológia
4. Laboratóriumi vizsgálatok:

a) preparatív kémiai laboratóriumi vizsgálatok;

b) közegészségügyi és mikrobiológiai laborvizsgálatok;

c) klinikai laboratóriumi vizsgálatok.

5. Gyógynövényismeret.

6. Gyógyszerügyi szervezés.

A mellékelt táblázat összefoglaló képet ad arról, hogy az egyes szakgyógyszerészi képesítésekhez

* A prágai gyógyszerészeti szervezési kongresszuson (1973 szeptemberében) elhangzott előadás magyar fordítása.

A szakgyógyszerészképzés gyakorlati munkahelyei és időtartama, év

I táblázat

	Egyetemi intézet, klinika	Kutató intézet, laboratórium	Gyógyszergyár	Galenusi és infúziós laboratórium	Analitikai laboratórium	Közeg. mikrobiol. laboratórium	Kórházi diagnosztikai laboratórium	Kórházi gyógyszer-tár „A” típus	Officina, gyógyszer-tár 15 sz. felett	Gyógyszerismeretető munkakör	Toxicológiai gyógysz. munkakör	Eü. szakigazgatás	Gyógyszerelosztó intézmény	Gyógyszer- külkereskedőtem
Gyógyszer-techno- lógia	+3	+3	+3	+4	—	—	—	+4	—	—	—	—	—	—
Gyógyszer-ellenőr- zés	+3	+3	+3	—	+3	—	—	+5*	+5*	—	—	—	+5	—
Gyógyszerhatástan, toxikológia	+3	+3	+3	—	—	—	—	+4	—	+4	+4	—	+4	+4
Praeparatív kémiai vizsg	+3	+3	+3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Közegészségügyi- mikrobiol. vizsg	+3	+3	+3	—	—	+3	+3	—	—	—	—	—	—	—
Klinikai laborató- riumi vizsg	+3	—	—	—	—	—	+3	—	—	—	—	—	—	—
Farmakognózia	+3	+3	+3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+3
Gyógyszerügyi szer- vezés	+3	—	+3	—	—	—	—	+5	+5	—	—	+3	+3	+3

* Gyógyszertár típusától, nagyságától függetlenül

szükséges gyakorlat mely munkahelyeken szerezhető meg. A táblázat adataiból kitűnik, hogy bármelyik gyógyszerési szakképzés megszerezhető a szaknak megfelelő egyetemi intézetekben, ill. klinikákon, a szakok nagy része kutatóintézetekben, gyógyszergyárakban; kisebb lehetőséget nyújtanak a speciális feladatokat ellátó munkahelyek. Az egyes szakképzések megszerezhetősége a különböző típusú munkahelyek számának függvényében ugyancsak változó. Munkahelytípusokat tekintve legtöbb lehetőség van a gyógyszerhatástani-toxicológiai szakképzés megszerezésére, valamint kevesebb a gyógyszerügyi szervezés és a gyógyszer-ellenőrzés, majd a gyógyszer-technológia és a közegészség-tan-mikrobiológia területén. A fel nem sorolt szakok gyakorisága — a fenti szempontból — a legkisebb.

A szakgyógyszerési képzést szabályozó rendelet a közelmúltban jelent meg, így most van szabályozás alatt, hogy mely állások betöltését kell szakgyógyszerési képzéshez kötni (pl. a gyógyszerismeretetői, toxicológus, analitikus gyógyszerési, gyógyszerellátási vezetői állásokat). A jövőben a szakgyógyszerési képzést fokozatosan megkövetelhetik a kutatóintézeti, gyógyszer-tári, egészségügyi szakigazgatási, gyógyszerellátási szervezői, vezetői állások betöltéséhez. Nyilvánvalóan így a szakgyógyszerési képzéshez kötött állások száma a jövőben fokozatosan növekedni fog.

A továbbiakban foglalkozni kívánok a szak-

gyógyszerési képzés és a gyógyszerészdoktori fokozat kapcsolatával.

A szakgyógyszerési képzés a gyógyszerészet speciális területén nagy gyakorlati jártasságot, a gyógyszerészdoktori fokozat pedig a gyógyszerészeti tudományok valamelyik ágában tudományos jártasságot és az első publikációt (disszertáció) jelenti. A kettő kapcsolatát a rendelet úgy szabályozza, hogy az a gyógyszerész, aki doktori szigorlatát az adott tárgyból tette le, doktori disszertációját annak témájából készítette és a gyakorlati időt letöltötte, *tanfolyam elvégzése nélkül bocsátható szakgyógyszerési vizsgára*. Ez a rendelkezés — úgy vélem azt jelenti, hogy a szakgyógyszerési képzés az okleveles gyógyszerési és a gyógyszerészdoktori között foglal helyet.

Végezetül a gyógyszerügyi szervezési szakág vonatkozásában kívánok néhány kiegészítést tenni. Hazánkban a gyógyszerügyi szervezés az alábbi témakörökkel foglalkozik: általános és gyógyszerészeti jogi ismeretek; általános gyógyszerési közgazdasági ismeretek; üzemgazdaságtan; szervezési és vezetési ismeretek; egészségügyi és gyógyszerügyi szervezési ismeretek; gyógyszeripari és gyógyszer-külkereskedelmi szervezési ismeretek stb.

Hasonló témakörű diszciplínát több egyetem gyógyszerészkarán oktatják a következő megnevezésekkel: gyógyszerészeti törvénytan; gyógyszerészeti üzemgazdaságtan; a gyógyszerészet szervezése; gyógyszerészeti adminisztráció stb.